

He Pire E Huaina Ana. HE TURE hei whakatikatika i nga Ture Taake-Whenua Taake-Oranga.

Notemea e whaitikanga ana kia whakataua nga taake me nga wa hei utunga i nga taake-whenua me nga taake-oranga ma runga i te whakatikatanga o nga Ture Taake-Whenua Taake-Oranga, kia kaua ai e mahia tonutia i ia tau i ia tau, hei mahi hou ano hoki i etahi o nga tikanga o aua Ture:

No REIRA KA MEINGATIA HEI TURE e te Runanga Nui o Niu Tireni e noho huihui ana i roto i te Paremete, i runga ano i tona mana, ara:—

- Te Ingoa Poto e tenei Ture ko "Te Ture Whakatikatika 1895 i nga Ture Whakarite Taake-Whenua Taake-Oranga."
- I roto i tenei Ture koia nei te Whakamaoritanga o nga kupu e whai ake nei me ka kore e rereke te hangai o nga tikanga o roto nei, ara:—
  - "Ture Whakarite Taake" e uru ana ki tenei, "Te Ture Whakarite Taake-Whenua Taake-Oranga, 1891," (e huaina i roto nei ko "te tino Ture") me ona Ture Whakatika i taua Ture.
  - "Whenua Maori" tona tikanga, ko nga whenua a nga Maori, me nga whenua e tiakina ana mo nga Maori:
  - "Tangata noho whenua" tona tikanga, ko ia tangata e noho ana i runga e puta ana ranei te painga ki a ia o te whenua Maori.
  - "Tangata" e pa ana hoki tenei kupu ki te "hunga mahi tahi" ki te "kamupane" ranei.

(1.) *Taake-Whenua me te Taake-Oranga.*

- Ko nga taake-whenua me nga taake-oranga me kohi mo te tau e mutu ana a te toru tekau ma tahi o nga ra o Maihe, tau 1896, a kei a muri atu me kohi mo ia tau e mutu ana a te toru tekau ma tahi o nga ra o Maihe, a ko nga utu me haere i runga i nga tikanga e mau ake nei i te Kupu Apiti ki tenei Ture.
- Ko nga utu mo te taake-whenua mo ia tau pera, me utu i te tekau ma whitu o nga ra o Akuhata e whai tata ana i te timatanga o taua tau, i tetahi ra ranei a muri atu e whakaritea ana e te Kawana i ia wa, e kahititia ana i runga i te Ota o te Kaunihera.
  - Ko nga utu mo te taake-oranga mo ia tau pera, me utu i te toru tekau ma tahi o nga ra o Hanuere e whai tata ana i te timatanga o taua tau, i tetahi ra ranei a muri atu e whakaritea ana e te kawana i ia wa, e kahititia ana i runga i te Ota o te Kaunihera.
- E whakakorea atu ana e tenei Ture nga kupu "te Ture o ia tau" me "nga Ture o ia tau" e whakahuatia ana i roto i nga Ture Whakarite Taake.

(2.) *Taake-Whenua mo runga mo nga Whenua Maori.*

- Ko nga whenua Maori e nohoia ana e te tangata e hara nei i te tangata Maori, ka tika kia utu i te taake-whenua (engari kaua e pangia e te taake utu piki) mo te paanga o te Maori whaitake i taua whenua. Mehemea e purutia ana taua whenua e tetahi Kaitiaki (e hara i te tangata Maori), e tiakina ana mo nga Maori whaitake, me utu te taake e te kaitiaki, a mana e pupuru atu i nga moni e Puta atu ana i nga moni o nga reti me nga painga e puta atu ana i nga moni o nga reti me nga painga e puta atu ana mo taua whenua. Mo runga mo era atu ahuatanga me utu te taake e te tangata noho whenua e noho ana i taua whenua Maori, a mana e pupuru atu i nga moni o te reti, me tono ranei e ia i raro i nga tikanga o te tekiona toru tekau ma whitu o te tino Ture.
  - Me korero tenei tekiona ano ko tetahi wahi o te wahanga (1) o te Kupu Apiti A o te tino Ture.
- Ko nga mokete e purutia ana e nga Maori, e purutia ana ranei i runga i te tikanga tiaki mo nga Maori me utu i nga utu taake-whenua.
  - Mehemea he kaitiaki te tangata mana te mokete (e hara i te Maori), mana e utu te taake, a mana e pupuru atu i nga moni e puta atu ana mo te moni mokete, mo nga moni hua ranei e tika ana kia utua i runga i te mokete, mana ranei e tono i raro i nga tikanga o taua tekiona toru tekau ma whitu.
  - Kei etahi atu tu ahuatanga ma te tangata nana i mokete e utu te taake, a mana e pupuru atu i nga moni mokete i nga moni hua ranei, me tono ranei i raro i nga tikanga o taua tekiona toru tekau ma whitu.
  - Me korero tenei tekiona ano ko tetahi wahi o te wahanga (2) o te Kupu Apiti A o te tino Ture.
- I runga i aua tikanga ko te tangata noho whenua, ko te tangata ranei nana i mokete e whakaritea ana ikonei ko ia te kaiwhakahaere mo te Maori whaitake ara mo runga mo nga tikanga o nga Ture Whakarite Taake, haunga anake ia mehemea e purutia ana aua tu whenua mokete ranei e te kaitiaki (e hara i te Maori), a Kati noa te whakaatu mehemea ka tukuna atu e te Komihana he pukapuka whakaatu atu ki taua

kaiwhakahaere me te whakaatu atu i te whenua i te mokete ranei, e tika ra kia utua atu te taake mo runga, me te whakataunga me utu taake.

- Ko aua utu taake-whenua mo nga whenua Maori me nga mokete e purutia ana e nga Maori, e tiakina ana ranei mo nga maori ka meingatia kia whakataua atu i te toru tekau ma tahi o Maihe, [unclear: 1891] a me whakarite nga utu, me utu hoki nga taake mo te tau e mutu ana i te toru tekau ma tahi o nga ra o Maihe, 1895, a i ia tau a muri atu i raro ano i nga tikanga o tenei Ture.
Ko nga whakaritenga me nga whakaaturanga atu a te [unclear: Komi-]hana mo aua taake e meingatia ana me mana mo runga mo nga tikanga o nga Ture Whakarite Taake.
- Ko te whahanga (i) o te wehenga (1) o te tekiona tekau ma ono o te tino Ture e whakangawaritia ana ara mehemea e hangai ke ana i nga tikanga o tenei Ture.

Kupu Apiti.

Taake-Whenua.

1. Mo nga whenua me nga mokete:—

(a.) Mo ia (£1) pauna kotahi o te utu e whakaritea ana mo te whenua mo nga mokete hoki e tika ana kia utu i raro i nga tikanga o te Kupu Apiti A o te tino Ture, me nga whakatikanga o taua Kupu Apiti, me utu taake i ia tau mo te taake-whenua, kia Kotahi kapa.

(b.) Mo ia (£1) pauna kotahi o te utu e whakariteaThe taake utu piki haere e mau ana i te Kupu Apiti B o te tino Ture i tonu ahuakua whakatikaia ra e "Te Ture Whakatikatika, 1893, i Nga Ture Taake-Whenua Taake-Oranga." ana mo te whenua e tika ana kia utu i raro i te Kupu Apita B o te tino Ture, me nga whakatikanga o taua Kupu Apiti, me utu taake i ia tau (apiti atu ki te taake e tika ana kia utua i raro i te Kupu Apiti A me ona whakatikanga) me utu i te taake utu piki, ara.

Taake-Oranga.

2. (a.) Mo nga oranga e puta ana ki nga kamupene (hui atu ki nga hunga e whakahaere kaipuke ana i raro i te tekiona tahi o te Kupu Apiti C o te tino Ture, me nga kaiwhakahaere i raro i te tekiona rua o te Kupu Apiti C o te tino Ture, me te tekiona tekau ma iwa o "Te Ture Whakatikatika, 1892, i Te Ture Taake-Whenua Taake-Oranga me ona Whakatikatikanga) mo ia (£1) pauna kotahi e puta ana i ia tau, me utu i ia tau te taake-oranga, kia Kotahi hereni.

(b) Mo nga-oranga e puta ana ki te tangata (haunga nga tangata e whakahaere kaipuke ana, me ana kaiwha-kahaere mo taua mahi) mo ia (£1) pauna kotahi o te oranga e puta mai ana i tana mahi, utu pewhea ranei e puta ana kia a ia me utu taake-oranga, ara:—

Mo nga moni e puta ana ki a ia tae atu ki te £1,000 Ono kapa.

Mo nga moni e puta ana ki a ia i tua atu o te £1,000 Kotahi hereni.